

Διάλεξη 5^η

Κυριάκος Κυριαζόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

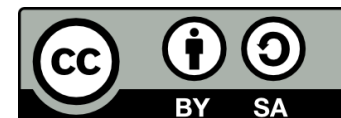

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

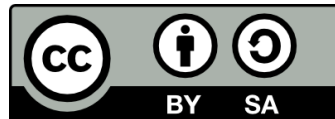

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

---

1. Ζητήματα σχετικά με τη μοναστηριακή περιουσία

Σκοποί ενότητας

---

1. Ανάλυση ζητημάτων σχετικά με τη μοναστηριακή περιουσία

Διαχείρισης μοναστηριακής περιουσίας

- Η διαχείριση της μοναστηριακής περιουσίας από το ηγουμενοσυμβούλιο διατελεί από τους υπό περιορισμούς, δεδομένου ότι η σχετική νομοθεσία προβλέπει ως επί το πλείστον εγκρίσεις κατά κανόνα του εγχωρίου μητροπολίτη, και σπανιότερα της ιεράς συνόδου της εκκλησίας της Ελλάδος.
- Νόμιμη άδεια του μητροπολίτη που παρέχεται μετά από αίτηση του ηγουμενοσυμβουλίου απαιτείται και για την εκμίσθωση οικοδομών, α. 6, § 4 του προεδρικού διατάγματος της 1/5.3.1932.

Άρθρα ΠΔ 1/5.3.1932

- α. 7, εδ. ΙΔ και ΙΕ: Ο μητροπολίτης εγκρίνει τα πρακτικά δημοπρασίας για την εκμίσθωση των μοναστηριακών κτημάτων.
- α. 8, εδ. Β: Ο μητροπολίτης έχει δικαίωμα να διατάξει την επανάληψη της δημοπρασίας όταν την κρίνει ακυρωτέα ή ασύμφορη ή για παράβαση των όρων του προεδρικού διατάγματος της 1/5.3.1932, καθώς και όταν δοθεί είτε στο ηγουμενοσυμβούλιο είτε στον ίδιο, προσφορά μεγαλύτερη κατά 5% τουλάχιστον.
- α. 9, εδ. ΣΤ : Η υπεκμίσθωση μοναστηριακού κτήματος επιτρέπεται μόνον με έγγραφη έγκριση του μητροπολίτη
- α. 10 και 11, εδ. Α: Ο μητροπολίτης εγκρίνει τα περί δημοσιεύσεων δημοπρασίας για την εκμίσθωση δασών, μεταλλείων, και ορυχείων, την οποία επιμελείται το ηγουμενοσυμβούλιο.

Άρθρα ΠΔ 1/5.3.1932 (2)

- α. 13: Ο μητροπολίτης εγκρίνει την εκποίηση με δημοπρασία των γεωργικών και κτηνοτροφικών περισσευμάτων των μονών.
- α. 14: Ο μητροπολίτης εκδικάζει τις ενστάσεις μοναχών της μονής κατά των παραπάνω δημοπρασιών.
- α. 15: Ο μητροπολίτης εγκρίνει τις επισκευές των ακινήτων κτημάτων.
- α.16, εδ. Γ Ο μητροπολίτης αποφαινεται για τη διάθεση των αυτούσιων εισοδημάτων της μονής μετά από πρόταση του ηγουμενοσυμβουλίου.
- α. 17: Ο μητροπολίτης εγκρίνει τις πληρωμές από τα πλεονάσματα της διαχειρίσεως και την επένδυσή τους σε χρεόγραφα ή χρηματογράφα.
- α. 18: Η εκποίηση ακινήτων κτημάτων των μονών γίνεται με απόφαση της ιεράς συνόδου μετά από αίτηση του ηγουμενοσυμβουλίου που υποβάλλεται δια του οικείου μητροπολίτη μαζί με τη σχετική γνωμοδότησή του.

Άρθρα ΒΔ 12/23.2.1948

- α. 1, § 1 : Η δημοπρασία για την εκποίηση ακινήτων των μονών γίνεται με όρους συγγραφής και υποχρεώσεις που συντάσσει το ηγουμενοσυμβούλιο και εγκρίνει ο μητροπολίτης.
- α. 1, § 4: Ο μητροπολίτης ορίζει τον κληρικό που θα αποτελέσει μέλος της επιτροπής δημοπρασίας.
- α. 2, § 3: Οι εφημερίδες στις οποίες δημοσιεύεται η διακήρυξη της δημοπρασίας αποστέλλονται στο μητροπολίτη.
- α. 7 : Ο μητροπολίτης διαβιβάζει μαζί με τη γνώμη του τα πρακτικά της δημοπρασίας στην ιερά σύνοδο για έγκριση.
- α. 8, § 2: Η απόφαση της ιεράς συνόδου κοινοποιείται στο ηγουμενοσυμβούλιο δια του μητροπολίτη.

Άλλες διατάξεις

- α. 12 εδ. Β βασιλικού διατάγματος 12/23.2.1948: Η ιερά σύνοδος ως ανώτερη εκκλησιαστική αρχή μπορεί να διατάξει την επανάληψη της δημοπρασίας για όσους λόγους αναφέρει ο νόμος.
- α. 15 βασιλικού διατάγματος 12/23.2.1948: Ο μητροπολίτης εγκρίνει την απόφαση του ηγουμενοσυμβουλίου για την περίληψη σε μια προκήρυξη περισσότερων δημοπρασιών.
- α. 38 νόμου ΓΥΙΔ του 1909: Το ηγουμενοσυμβούλιο αναφέρεται στην εκκλησία της Ελλάδος ως οιονεί καθολικό διάδοχο του καταργηθέντος ΟΔΕΠ δια του αρμοδίου μητροπολίτη.
- α. 21 και 22 προεδρικού διατάγματος σε συνδυασμό με το α. 11 περίπτωση Στ κανονισμού υπ' αριθμόν 39 του 1972: Ο μητροπολίτης εγκρίνει τον ετήσιο προϋπολογισμό και απολογισμό των μονών της επαρχίας του.

Διατάξεις ν. 1700/1987

Δεν έχουν καταργηθεί από τη θέση σε ισχύ του νόμου 1700/1987 όλες οι σχετικές με τη διοίκηση γενικώς και διαχείριση της μοναστηριακής περιουσίας διατάξεις. Οι πιο σημαντικές ήταν οι:

1. Περιλαμβανόμενες στον κανονισμό 14 του 1981 περί ΟΔΕΠ στο προεδρικό διάταγμα της 1/5.3.1932
  2. Περί διοικήσεως και διαχειρίσεως της διατηρουμένης περιουσίας των μονών στο νομοθετικό διάταγμα της 12/23.02.1948
  3. Περί όρων και τρόπου εκτιμήσεως των ακινήτων της διατηρουμένης περιουσίας των μονών και
  4. Διατάξεις 3 και 4 του 1969 περί εκποιήσεως και εκμισθώσεως αντιστοίχων των εκκλησιαστικών ακινήτων και κινητών.
- Η έγκριση είτε του μητροπολίτη είτε της ιεράς συνόδου που προβλέπουν νεότερες ρυθμίσεις προϋποθέτει έλεγχο του εγκρίνοντος οργάνου που περιορίζεται στη νομιμότητα μόνο της εγκρινόμενης πράξης.

Διαχειριστικός έλεγχος ρυθμίσεων

- Ο διαχειριστικός έλεγχος που εισάγει τις ρυθμίσεις αυτές υπόκειται στο γενικό κανόνα του α. 39, § 6 ν. 590/1977 κατά την οποία ο μητροπολίτης ασκεί τον έλεγχο της νομιμότητας της οικονομικής διαχειρίσεως των ιερών μονών της επαρχίας του.
- Δεν έχει δικαίωμα να προχωρήσει σε έλεγχο σκοπιμότητας αυτής και να αρνηθεί την έγκριση.
- Αν αρνηθεί να την εγκρίνει παρότι τηρήθηκε η νομιμότητα από το ηγουμενοσυμβούλιο, η αρνητική πράξη του είτε διατηρείται σιωπηρή τεκμαιρόμενη απ' την παράληψή του να δώσει την έγκριση ή υπόκειται στον ακυρωτικό έλεγχο του ΣτΕ.

Δυνατοί τρόποι εκμεταλλεύσεως της μοναστηριακής περιουσίας

Βάσει των διατάξεων του νόμου το ηγουμενοσυμβούλιο έχει την εξουσία να εκμεταλλεύεται την ακίνητη περιουσία της μονής με τους ακόλουθους μόνο τρόπους:

1. Με αυτοκαλλιέργεια.
  2. Με εκμίσθωση σε τρίτους, και
  3. Με εκποίηση τμημάτων.
- Η εκμίσθωση γίνεται υποχρεωτικά με δημοπρασία, τακτική αν το ετήσιο μίσθωμα υπερβαίνει ορισμένο ποσό, και πρόχειρη διαφορετικά, μετά από έγκριση της αρμόδιας εκκλησιαστικής αρχής.
  - Η εξαγωγή της δημοπρασίας διέπεται μέχρι την ελάχιστη λεπτομέρειά της από τις διατάξεις του πολιτειακού νομοθέτη με ποινή ακυρότητας.

Εκποίηση μοναστηριακού ακινήτου

- Η εκποίηση μοναστηριακού ακινήτου, η διανομή καθώς και η σύσταση εμπραγμάτου δικαιώματος, λόγου χάρη δουλείας, ξυλεύσεως ή βοσκήσεως που κι αυτή συνιστά εκποίηση υπό ευρεία έννοια, επιτρέπεται μόνο μετά από απόφαση της ιεράς συνόδου της εκκλησίας της Ελλάδος αφού προηγηθεί αίτηση του ηγουμενοσυμβουλίου υποβαλλομένη δια του οικείου μητροπολίτου.
- Αν πρόκειται για δασική έκταση απαιτείται άδεια των υπουργών παιδείας, θρησκευμάτων, και γεωργίας, αν πάλι πρόκειται για αγροτικό ακίνητο απαιτείται προηγούμενη απόφαση του υπουργού γεωργίας ενώσω ίσχυε η σχετική διάταξη.
- Η εκποίηση διενεργείται με τακτική πλειοδοτική μυστική δημοπρασία. Τα πρακτικά ακυρώνονται από την ιερά σύνοδο που έδωσε την άδεια, διαφορετικά είναι άκυρη. Η ακυρότητα είναι υπέρ των μονών.

Παραχώρηση χρήσεως μοναστηριακής γαίας

Ο νόμος δεν προβλέπει τη δυνατότητα παραχώρησης της χρήσεως μιας μοναστηριακής γαίας με χρησιδάνειο. Ωστόσο γίνεται δεκτό η ιερά μονή να χρησιδανίσει ακίνητό της στο δημόσιο για κοινωφελή σκοπό, π.χ. δημιουργία φυτωρίου, οπότε αν το δημόσιο δεν υλοποιήσει το σκοπό το ακίνητο είναι άμεσα αποδοτέο.

Διαχείριση της περιουσίας των ησυχαστηρίων

- Τα ησυχαστήρια είναι κι αυτά μοναστικά ιδρύματα με την ευρύτερη έννοια του όρου, αλλά δεν συνιστούν μονές κατά νομική ακρίβεια. Δεν μπορούν να ταυτιστούν με τις ιερές μονές του α. 39, § 1-7 καταστατικού χάρτη παρά μόνο από απόψεως επιδιωκόμενου σκοπού.
- Τα ησυχαστήρια που λειτουργούν μέσα στην εδαφική περιοχή της εκκλησίας της Ελλάδος είναι είτε άτυπες ενώσεις προσώπων για την επιδίωξη θρησκευτικού σκοπού του α. 107 του αστικού κώδικα, είτε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου σωματεία, ιδρύματα, αστικές εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.
- Αναγνωρίστηκαν κατά ανάγκη και με το α. 39, § 10 καταστατικού χάρτη.
- Είναι *sui generis* μοναχικοί σχηματισμοί.

Διατάξεις

- Ελλείψει άλλης νομοθετικής προβλέψεως ισχύουνε κοινές διατάξεις συντηρούμενες ως προς τα ιδιωτικού δικαίου ζητήματα απ' τον οργανισμό τους, που αποτελεί πηγή ουσιαστικού δικαίου, γιατί περιέχει κανόνες απρόσωπους και αφηρημένους που αφενός μεν οργανώνουν το ησυχαστήριο εσωτερικά αφετέρου ρυθμίζουν τις έννομες σχέσεις των μελών του.
- Οι διατάξεις του ν. 1700/1987 δεν αναφέρονται στην περιουσία των ησυχαστηρίων αφού, από την όλη διατύπωση του νόμου, καθίσταται σαφές ότι ο νόμος αυτός αφορά στην ακίνητη περιουσία των ιερών μονών συνεστημένων κανονικά με τον τύπο της ΝΠΔΔ, η οποία στο παρελθόν είχε ρυθμιστεί με την περί ΟΔΕΠ νομοθεσία. Στην τελευταία όμως δεν είχε υποβληθεί ιδιοκτησία των ησυχαστηρίων.
- Ούτε στις ρυθμίσεις του ν. 1811/1988 υπόκεινται αφού κανένα ησυχαστήριο δεν συμβλήθηκε στη κυρωθείσα με το νόμο αυτό σύμβαση.

Εκκλησιαστική Κεντρική Υπηρεσία Οικονομικών (ΕΚΥΟ)

Η εκκλησιαστική κεντρική υπηρεσία οικονομικών ΕΚΥΟ, ο οργανισμός διοικήσεως εκκλησιαστικής περιουσίας ΟΔΕΠ ιδρύθηκε ως νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με το νόμο 4648/1930 που κωδικοποιήθηκε με το προεδρικό διάταγμα της 14/21.9.1931. Καταργήθηκε το γενικό εκκλησιαστικό ταμείο και στον ΟΔΕΠ ανατέθηκε η διοίκηση και διαχείριση της εκπονητέας εκκλησιαστικής περιουσίας πλην της ενοριακής καθώς και η διάθεση του προϊόντος της ρευστοποιήσεως.

Κατάργηση ΟΔΕΠ

Ο ΟΔΕΠ μετά την αλλαγή του νομικού καθεστώτος στην εκκλησιαστική περιουσία που επέφεραν οι νόμοι 1700/1987 και 1811/1988 καταργήθηκε με το α. 3 του νόμου 1811/1988. Σε ένα μέρος από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του καταργηθέντος ΟΔΕΠ υπεισήλθε *ex lege* ως οιονεί καθολικός διάδοχος η εκκλησία της Ελλάδος.

Διαδοχή περιουσίας μονών

Η διαδοχή ως προς την περιουσία των μονών αφορά τα εξής:

1. Η ακίνητη και κινητή περιουσία που ανήκει κατά κυριότητα και κατοχή στον ΟΔΕΠ περιήλθε αυτοδικαίως στην εκκλησία της Ελλάδος. α. 3, § 2, εδ. 3 της σύμβασης που κυρώθηκε με το α. 1 του νόμου 1811/1988.
2. Η εκκλησία της Ελλάδος θα διοικούσε στο εξής από την περιουσία των ιερών μονών που συμβλήθηκαν στη σύμβαση εκείνο το μέρος από την αστική περιουσία τους που στο παρελθόν είχε χαρακτηρισθεί ως ρευστοποιητέα και συνεπώς τη διοικούσε ο ΟΔΕΠ, καθώς κι εκείνο το μέρος από την αργοτολιβαδική και δασική περιουσία των ίδιων μονών που απέμενε στις μονές μετά την παραχώρηση με τη σύμβαση στο δημόσιο και που κι αυτή στον παρελθόν είχε χαρακτηρισθεί ως ρευστοποιητέα και τη διοικούσε ο ΟΔΕΠ. Γι' αυτήν μόνο την περιουσία ορίστηκε ότι θα διοικεί και θα διαχειρίζεται νομιμοποιούμενη ενεργητικά και παθητικά υπεισερχόμενη στα δικαιώματα και υποχρεώσεις του καταργουμένου ΟΔΕΠ. α. 3, § 2, εδ. 2 της σύμβασης που κυρώθηκε με το α. 1 του νόμου 1811/1988.

Διαδοχή περιουσίας μονών (2)

Η εκκλησία της Ελλάδος με βάση την εξουσιοδοτική διάταξη του α. 3 της σύμβασης που κυρώθηκε με το νόμο 1811/1988 σε συνδυασμό με εκείνες των άρθρων 1, § 4, 3, 4 περίπτωση Ε, 9, 42, 46 και 47, § 2 συνέστησε με τον κανονισμό 100/1998 την ΕΚΥΟ για τη διοίκηση, διαχείριση, και αξιοποίηση της εν γένει κινητής και ακινήτου εκκλησιαστικής περιουσίας ήτοι της ανηκούσης εις τον καταργηθέντα ΟΔΕΠ και της εκποιητέας μοναστηριακής τοιαύτης όπως αναφέρεται στο α. 1 του κανονισμού.

Παρερμηνείες

Ο καταργηθείς ΟΔΕΠ είχε δικαιώματα νομής, διοικήσεως και διαχειρίσεως πάνω σε εκείνο το μέρος της μοναστηριακής περιουσίας που στο παρελθόν είχε χαρακτηριστεί ως εκπονητέα και άρα τον διαδέχθηκε στα δικαιώματα αυτά η εκκλησία της Ελλάδος βάσει του α. 3, § 2 εδ. Γ της από 11/5/1988 συμβάσεως που κυρώθηκε με το α. 1 του νόμου 1811/1988.

Αγωγή της Εκκλησίας της Ελλάδος κατά της Ιεράς Μονής Μεταμορφώσεως Σωτήρος Μεγάλου Μετεώρου

Η αγωγή της 15.7.1999

- Η θέση αυτή διατυπώθηκε στην από 15.7.1999 αγωγή της εκκλησίας της Ελλάδος κατά της ιεράς μονής Μεταμορφώσεως Σωτήρων Μεγάλου Μετεώρου του μονομελούς πρωτοδικείου Τρικάλων καθώς και στη νόμιμη περιεχομένου αίτηση υπ' αύξοντα αριθμόν καταθέσεως 47/14.7.1998 περί λήψεως ασφαλιστικών μέτρων νομής ενώπιον του ειρηνοδικείου Καλαμπάκας μεταξύ των αυτών διαδίκων.
- Επί της τελευταίας εκδόθηκε η υπ' αριθμόν 19 του 1998 απόφαση του ειρηνοδικείου Καλαμπάκας που δικαίωσε τις θέσεις της μονής επικυρώθηκε τελεσίδικα με την υπ' αριθμόν 112 του 1999 απόφαση του πολυμελούς πρωτοδικείου Τρικάλων που εκδίκασε ως εφετείο.

Η αγωγή της 15.7.1999 (2)

- Οι αποφάσεις αυτές εκδόθηκαν εν όψει διαφοράς ασφαλιστικών μέτρων νομής μεταξύ ιεράς μονής μεγάλου μετεώρου τρίτου ιδιώτη και της εκκλησίας της Ελλάδος.
- Η διοίκηση και διαχείριση του επίδικου δάσους στη θέση Λόγγα Καλαμπάκας ανήκε στην ιερά μονή, και η οποία υπό την ισχύ του νόμου 4684/1930 είχε περιληφθεί στη ρευστοποιητέα περιουσία της.
- Το ελληνικό δημόσιο μετά την ψήφιση του νόμου 1700/1987 παρέλαβε το δάσος στη διαχείρισή του. Μετά τη νίκη όμως των ιερών μονών στο Στρασβούργο και την ψήφιση του α. 55, ν. 2413/1996 απέδωσε εκούσια το δάσος στην ιερά μονή.

Η αγωγή της 15.7.1999 (3)

- Η εκκλησία της Ελλάδος θεώρησε ότι είναι γενικός διάδοχος του ΟΔΕΠ και διεκδίκησε όχι μόνο τη διοίκηση και διαχείριση του δάσους αλλά και τη νομή του.
- Το μίσθωσε εν αγνοία της ιεράς μονής σε τρίτο μισθωτή με όρους ασύμφορους. Η ιερά μονή ζήτησε να ληφθούν ασφαλιστικά μέτρα κατά του τρίτου μισθωτή για διατάραξη της νομής.
- Το ειρηνοδικείο Καλαμπάκας με την υπ' αριθμόν 19 του 1998 απόφασή του δικαίωσε τις θέσεις της μονής.

Βιβλιογραφία

1. Καταστατικός χάρτης της εκκλησίας της Ελλάδος (ν. 590/1977)
2. Νόμος 1811/1988
3. Νόμος 1700/1987
4. Αστικός Κώδικας
5. Νόμος 2413/1996

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2016

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

